

Op een ochtend in 2014 vouwde ik de bijsluiter van een zwangerschapstest uit, dichtbedrukt en zo dun als bijbelpapier. Op de hal scharrelde mijn vierennegentigjarige hospita, die ik Madame noemde. Ik woonde in Parijs, waar ik een jaar Europese geschiedenis studeerde. Ik was al een aantal weken met tussenpozen vlekkelig aan het bloeden. Geen echte menstruatie eigenlijk, had ik een paar dagen eerder geconcludeerd. 'Gewoon voor de zekerheid,' zei ik tegen mezelf toen ik met mijn schouder de glazen deur van Pharmacie Monteux openduwde. Even later plaste ik over het kwastige uiteinde van het teststaafje. In de minuten wachttijd deed ik mijn best het een normale dag te laten zijn, ik bestudeerde mijn gezicht in de spiegel, pulkte aan een pukkel en gaf een plantje water.

Terug in mijn badkamer staarde ik naar de test. Positief, 3+ weken. Ik rekende terug. Ik had die zomer een paar nachten met een Amerikaanse militair geslapen, Ben, met zijn bonkige biceps, met zijn steroïden, die hij elke ochtend in zijn bil injecteerde. Ik stelde condooms voor, met de dunne stem van een tweëntwintigjarige. Hij zei dat de hormonen zo sterk waren dat zijn zaad onvruchtbaar was. Toch maar wel condooms? Nee, nee, dat was echt onnodig, wilde ik het doktersbriefje zien? (Het woord 'soa's' kreeg ik toen niet meer over mijn lippen.)

Dat was meer dan drie maanden geleden, zo'n vijftien weken. Ik ademde diep in en ging op mijn bed zitten, de opengeslagen dekens nog warm van mijn slaap. Het was niet alleen stress die ik voelde. Een instinctieve zekerheid trok door mijn lichaam, een die ik nooit eerder had gevoeld. Ik reikte naar mijn laptop en googelde een telefoonnummer.

‘Goedemorgen, Abortuskliniek Amsterdam, waarmee kan ik u helpen?’ Een vriendelijke vrouwenstem.

‘Goedemorgen, u spreekt met Madeleijn van den Nieuwenhuizen, ik zou graag zo snel mogelijk een afspraak maken voor een abortusbehandeling. Ik kom er net achter dat ik al best een tijdje zwanger ben en... ik wil dit niet.’

De vriendelijke stem rekende mee terug en werd hoorbaar minder kalm. ‘Wat ik ga doen, Marjolein, is een plekje in onze agenda vrijmaken zodat jij langs kan komen, en dan moeten daar vervolgens nog even een paar daagjes tussen zitten, volgens de wet. Maar zoek jij inderdaad maar gauw naar treinkaartjes, en dan bel je me straks weer, goed?’

Die ochtend in Parijs kreeg het woord ‘dankbaarheid’ voor mij nieuwe betekenis. Dankbaarheid voor deze vrouw, die me eventjes mijn naam in Marjolein deed willen veranderen; voor de persoonlijke benadering in de Nederlandse zorg; dat mijn verzekering dit vergoedde; en dat generaties en generaties activisten en denkers voor mij de barricades waren opgegaan, elkaar erop trekkend, en sprekend met één stem: laat de zwangere zelf beslissen.

En beslissen deed ik. Ik had nog nooit iets zo zeker geweten als dit: ik wilde het niet. Die absolute, ondubbelzinnige zekerheid werkte als een drug, ik begon me rustig te voelen, zelfverzekerd, legde een hand op mijn buik en gaf mezelf met de andere een kneepje in mijn schouder. ‘Komt goed,’ fluisterde ik.

Terugkijkend zie ik die periode in mijn leven als een tijd waarin ik eindelijk mijn koers gevonden had. Na een gril-

lig verlopen havo-tijd en omzwervingen via het hbo had ik echt plezier gekregen in het leren. Er lag nog zoveel in het verschiet, een stage bij de Verenigde Naties in Wenen, een Master aan Columbia University, een promotieonderzoek in New York, al wist ik dat toen allemaal nog niet. Een ambitieuze jonge vrouw wier leven ruw onderbroken wordt door een ongeplande zwangerschap, waarna ze haar plannen moet opgeven, ik kende dat verhaal, uit boeken, uit films. Maar het zou mijn verhaal niet worden. Nee, dan liever een abortus. Daarvoor zijn ze er.

Er zit iets bevredigends aan dat narratief, iets wat zegt: zo hoort dat te gaan ja, het was ook wel héél slecht uitgekomen. Toch moeten we ons afvragen waar onze bereidwilligheid om zo'n narratief aan te grijpen vandaan komt. Hebben we het gevoel, bewust of onbewust, dat de ene abortus meer te rechtvaardigen is dan de andere? Zou mijn telefoontje naar de abortuskliniek verrassender, of zelfs onnodig of afkeurenswaardig zijn geweest als ik in mijn geboorteplaats Oldenzaal was blijven wonen, met een vaste vriend, kinderwens en een stabiele baan bij winkelcentrum De Vijfhoek? En als ik dan net met die vriend gebroken had, worstelde met flinke schulden en sinds een tijdje steeds iets vaker naar de fles greep, zou ik dan te horen krijgen dat ik de verstandige keuze had gemaakt door wél die kliniek te bellen?

De validiteit van onze keuzes omtrent een abortusbehandeling zou naar mijn mening niet moeten afhangen van de mate waarin die keuze door anderen wordt ervaren als 'begrijpelijk' of 'verstandig'.

Of om het uit de specificiteit van het Oldenzaalse voorbeeld te trekken: wat als iemand het geld heeft kinder-

opvang te betalen, toegang heeft tot anticonceptie, geen ernstige erfelijke ziektes heeft om door te geven, het kind gemakkelijk ter adoptie kan stellen, maar diegene simpelweg geen kind *wil* laten groeien en baren? Zelfbeschikking wordt onderhandelbaar als haar bestaansrecht wordt opgehangen aan ‘wat-als’ en veranderlijke omstandigheden.

Maar hoe verdedigen we die keuze – mijn keuze – dan?

*

De eerste paar jaar na mijn ervaring in Parijs dacht ik vrijwel niet meer aan dat telefoontje. Ik denk doordat het, voor mij, volstrekt niet *im Frage* was of ik iets anders had willen of kunnen doen. De herinnering begon pas vaker op te duiken toen ik naar de Verenigde Staten verhuisde in 2016, en van dichtbij de machtswisseling van Barack Obama naar Donald Trump meemaakte. Ik zag hoe die maatschappij dieper en dieper verdeeld raakte.

Terwijl ik Amerikaanse politieke geschiedenis studeerde, en daarna mijn PhD in rechtsgeschiedenis ging doen, polariseerde niet alleen de politiek maar ook de rechtsspraak met rasse schreden. Met steun van het overwegend Republikeinse Congress slaagde Trump er tijdens zijn ambtstermijn in om maar liefst drie opperrechters het Hoogerechtshof in te krijgen – dat zijn aanstellingen voor het leven. En voor een land waar mensen met hoge politieke functies en zwart-witte toga’s met opeengeklemden kaken blijven volhouden dat het hoogst rechterlijke orgaan apolitiek is, bleken die aanstellingen toch verdomd ingrijpende politieke gevolgen te hebben.

Steeds vaker dacht ik terug aan dat telefoontje naar Abortuskliniek Amsterdam.

In het najaar van 2021 appte een vriendin uit Brooklyn me een linkje. ‘Laat het ophouden,’ schreef ze erbij. De link leidde me naar een artikel over een rechtszaak in de Amerikaanse staat Mississippi. De Zuidelijke staat wilde sinds 2018 abortus na vijftien weken zwangerschap verbieden – daarmee zou het de periode voor legale abortus met zeven à negen weken verkorten. De wet kon meteen op veel kritiek rekenen. Een abortuskliniek vocht de wet aan en won. Mississippi probeerde haar recht te halen bij een hogere rechtbank en verloor ook daar.

Maar de conservatieve staat liet het er niet bij zitten en zocht het hogerop: het Amerikaans Hoogerechtshof zou zich over de zaak gaan buigen. En daar maakte Mississippi een goede kans, omdat er van de negen opperrechters zes conservatief waren, sinds de drie aanstellingen van Trump. Bovendien vroegen ze het Hof expliciet om *Roe v. Wade* te herzien. Sinds een paar weken werden artikelen hierover door zowel politiek progressieve als conservatieve mensen over en weer gestuurd.

‘Ik wil dit niet,’ appte mijn vriendin. De fameuze rechtszaak uit 1973 – door mensen kortweg Roe genoemd – besloot dat het niet aan individuele staten was om abortus te verbieden. De rechtszaak verankerde legale abortus in de Amerikaanse wet, met ‘foetale levensvatbaarheid’ als grens. Na bijna vijftig jaar dreigde dat recht nu om te vallen. Het Hoogerechtshof kan namelijk wetten toetsen en herschrijven. Met de conservatieve wind in het hoogste rechtsorgaan van de vs werd de kans groot dat het abortus-

recht zou versmallen, of in zijn geheel verworpen zou worden. Dat de meerderheid van de Amerikaanse bevolking vóór het recht op legale abortus is, mag dan niet baten. Zo vindt volgens de jaarlijkse Gallup poll zo'n 60 procent van de burgers dat Roe v. Wade overeind moet blijven – een percentage dat de afgelopen dertig jaar stabiel is geweest. (Wel lopen de meningen onder Amerikanen erg uiteen, zowel geografisch als over de termijn waarbinnen abortus legaal zou moeten zijn, velen hebben moeite met het idee van abortus na de twaalfde week.)

Terwijl ik het artikel las aptte mijn vriendin dat ze moest huilen. Ik zei dat ik zo via de Queensboro Bridge naar haar toe zou komen fietsen. Haar wanhoop ging over meer dan de wet alleen, ze zat – zoals velen van ons na twee jaar Covid, politieke polarisatie en de eeuwig sluimerende doemwolk van klimaatverandering – aan haar taks. Het wankelen van het abortusrecht voelde voor veel van mijn vrienden als de mokerslag. Het bewijs dat verworven rechten nooit écht vanzelfsprekend zijn. Dat je nooit helemaal veilig bent, nooit helemaal zeker kan zijn van zelfbeschikking.

Terwijl ik mijn fiets op slot zette kwam mijn vriendin me tegemoet lopen. Een papieren zak bagels onder haar arm. 'Kom, we gaan in het park zitten.' Op een bankje bibberden we in de najaarszon terwijl we de sesamzaadjes van onze lippen veegden. 'De staat New York zal abortus altijd wel legaal houden met z'n overwegende progressieve electoraat,' zei mijn vriendin tussen het kauwen door, 'maar wat moeten al die vrouwen in bijvoorbeeld het Mid-Westen straks? Wat als ze geen vliegticket kunnen betalen?'

Onderzoek uitgevoerd aan de Ohio State University wees uit dat wanneer het Hoogerechtshof terugkomt op Roe v. Wade de reistijd naar een abortuskliniek voor Ohio'ers waarschijnlijk schrikbarend toeneemt. Ohio zou namelijk naar alle waarschijnlijkheid een van de staten zijn die abortus zouden afschaffen. Als omliggende conservatieve staten dit vervolgens ook doen kan de reisafstand zeven keer zo hoog worden: 300 à 430 kilometer om precies te zijn. Hoofdonderzoekster Payal Chakraborty: 'De kosten gaan daarmee ook erg omhoog. Het vergt vrij nemen van werk, kinderopvang vinden, mogelijke overnachting boeken, benzinekosten kunnen betalen of een vliegticket kunnen kopen.' Ondertussen toonde een lokaal onderzoek dat het merendeel van de vrouwen in Ohio vóór legale abortus is.

Niet lang na het appje van mijn vriendin, begin december, luisterde ik online mee met de sessie waarin het hoogste gerechtshof argumenten voor en tegen aanhoorde. De rillingen liepen over mijn rug toen Lynn Fitch aan het woord was. Zij was, als eerste vrouwelijke procureur-generaal in de geschiedenis van Mississippi, aanvoerder van de oproep om abortus na de vijftiende week te verbieden. Met kalme stem en een zuidelijke tongval zette ze haar argumenten uiteen. De basis van haar pleidooi was dat sociaal beleid en medische vooruitgang van de afgelopen decennia ervoor hebben gezorgd dat abortussen niet langer nodig zijn. Ten tijde van Roe v. Wade moesten 'veel wetten en beleidskeuzes die gelijkheid zouden bevorderen nog komen [...] De wereld is veranderd'. Met andere woorden: tegenwoordig kunnen vrouwen heus wel een kind krijgen

zonder dat ze er maatschappelijke schade van ondervinden.

Onzin! briesten Fitchs tegenstanders. Zo hebben de vs nog altijd geen nationaal ouderschapsverlof beleid en is kinderopvang de afgelopen dertig jaar met vijftig procent duurder geworden (gecorrigeerd voor inflatie). Terechte tegenwerpingen, die volgens mij niettemin tekortschoten. Want zelfs áls er een perfect vangnet van subsidies, bijstand en emancipatie zou bestaan, zouden Fitchs criticasters het dan met haar eens zijn dat abortus inderdaad niet meer *nodig* is?

Terwijl de begeesterde argumenten over en weer door de hallen van het Hof klonken, viel het me op hoe ontzettend *praktisch* veel van de argumenten in dit debat waren – zowel voor als tegen. Een greep: abortus bevordert arbeidsemancipatie; abortus is belangrijk voor armen die zich niet nog meer kinderen kunnen veroorloven; abortus is niet langer noodzakelijk want anticonceptie is ruimschoots beschikbaar; abortus is niet langer noodzakelijk want we gaan adopteren gemakkelijker maken; illegale abortussen zijn onveilig.

Het duizelde me. Niet alleen omdat ik stond te kijken van het feit dat dit – in mijn ogen – onwrikbare recht ter discussie bleek te kunnen staan in een groot westers land. Maar ook omdat ik me realiseerde dat ik heel, heel slecht heb leren beargumenteren waarom ikzelf eigenlijk vóór de mogelijkheid tot legale abortus ben. Het duizelde me, omdat ik met mijn mond vol tanden stond.

*

Uiteindelijk ging mijn afspraak bij de abortuskliniek niet door. Kort na mijn zwangerschapstest kreeg ik buikpijn, die aanzwol naarmate de dag vorderde. In de eerste instantie interpreteerde ik het als een psychosomatische reactie, de schrik die verkramping met zich meebracht. Misschien krijg ik wel een zelf opgewekte miskraam, schrok ik, zou dit kindje mijn niet-willen aanvoelen en de eer aan zichzelf houden?

Ik krulde als een dier op mijn zijde, begon te kermen met het verstrijken van de uren. Ik appte met twee vriendinnen in Nederland die me op afstand advies gaven. Franse vrienden had ik nog niet gemaakt in die eerste weken, en ik was te bang om mijn oerconservatieve hospita te vertellen dat ik *enceinte* was. 's Avonds laat klopte ze zachtjes aan en informeerde ze hoe ik het maakte. Ze had me de hele dag niet gezien. Ik piepte kortademig dat ik het niet zo goed maakte, en ze belde een dokter.

Rond middernacht, in het ziekenhuis, bleek ik een buitenbaarmoederlijke zwangerschap te hebben, met hevige interne bloedingen. 'Nee, nee, deze foetus zou nooit levensvatbaar zijn geweest,' vertelde de gynaecoloog me met gejaagde stem, het baarmoedercameraatje in haar hand. 'We moeten je nú opereren, je bent aan het sterven.' De bloeding in mijn buik verdrukte mijn longen.

Ik werd naar de operatiekamer gerold, waar ze een van mijn eileiders zouden verwijderen. De volgende ochtend werd ik wakker. Ik dommelde versuft de dag door, pakjes appelsap drinkend. In de middag appte ik mijn vriendin Laura. Die avond nog reden zij en een andere vriendin met gierende flixbusbanden van Utrecht naar Parijs. 's Ochtends om zes uur glipten ze het ziekenhuis binnen, vonden

mijn kamer, en legden een hand op mijn wang en arm. Samen huilden we. Ze ondersteunden me twee weken lang, terwijl ik met een hand voor mijn kwetsbare, gehechte buik rondliep. Ze plaagden me door me aan het lachen te maken, dan vertrok mijn gezicht in een genietende grimas. Langzaam begon ik te helen.

*

Ook de herinnering aan het ziekenhuis – de nukkige Franse verplegers, het schuifelen naar de wc, het bellen met mijn zorgverzekering – drong zich vaker aan me op in die periode dat het herschrijven van de abortuswetten in Amerika begon te spelen. Texas stelde een grimmige wet op die abortus na de zesde week zou verbieden en het onder meer strafbaar zou maken om zwangeren ná die periode naar abortusklinieken te taxi'en. Verklikkers zouden worden beloond met een door de staat uitgeschreven cheque van \$10 000.

Het Guttmacher Institute, een organisatie die zich bezighoudt met seksuele en reproductieve gezondheid en rechten, turfde het aantal door staten ingevoerde beperkingen op abortusrecht. Tussen december 2021, toen de Mississippi-rechtszaak voor het Hooggerichtshof verscheen en nu (ik schrijf dit in het voorjaar van 2022) voerden 40 van de 52 Amerikaanse staten verschillende vormen van anti-abortusrestricties door. Maar liefst 531, om precies te zijn. Een voorbeeld daarvan is het bemoeilijken van de distributie van abortuspillen. In 2020 werden volgens Guttmacher meer dan de helft van alle abortussen in de vs uitgevoerd met behulp van zulke pillen. Aangemo-